

Krzysztof Duda,
Dr. nauk humanistycznych
w dyscyplinie kulturoznawstwo,
Adiunkt w Instytucie Kulturoznawstwa
Akademii Ignatianum w Krakowie

TADEUSZ WILCZYŃSKI (1888–1981) – UCZONY I PASJONAT

Lwowskie środowisko naukowe, początku dwudziestego wieku, skupione było przede wszystkim wokół Uniwersytetu Lwowskiego i dało wielu wybitnych przedstawicieli nauki. Szczególną, a niestety mało znaną, w naszym czasie jest historia działalności nauk przyrodniczych, które skupiały takich uczonych jak m.in. Antoni Rehman, Marian Raciborski i in. Osobą wywodzącą się z tego środowiska, a – prawie zapomnianą w Polsce – jest wybitny florysta prof. Tadeusz Wilczyński (1888-1981). Tadeusz Wilczyński w 1908 r. rozpoczął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego, gdzie studiował pod kierunkiem prof. Mariana Raciborskiego botanikę w Instytucie Biologiczno-Botanicznym. Studia ukończył w 1912 r. Wilczyński, od 1910 r., badał florę Karpat Wschodnich i Podola. Od 1920 r. rozpoczął etatową pracę, jako młody uczony w Instytucie Botaniki Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Pracował tam do 1922 r. Po odejściu z uniwersytetu rozpoczął pracę w Muzeum Dzieduszyckich. Od 1923 r. Tadeusz Wilczyński rozpoczął pracę na Poloninie Pożyżewskiej. W 1929 r. zakłada Ogród Roślin Leczniczych we Lwowie, zaś od 1932 r. wraca na Uniwersytet Jana Kazimierza jako pracownik naukowy. W latach 1946-1950 był dziekanem Wydziału Farmacji Lwowskiego Instytutu Medycznego. Zmarł 4 kwietnia 1981 r. we Lwowie i został pochowany na Cmentarzu Łyczakowskim. Wilczyński, jako kolekcjoner i pasjonat pozostawił po sobie kilku tysięczny zbiór roślin naczyniowych znajdujący się w PAN w Krakowie oraz wielki zbiór fotografii i dokumentów, obrazujących 20-lecie międzywojenne we Lwowie i Karpatach Wschodnich. W zbiorze Wilczyńskiego ważną część zajmują negatywy Józefa Treszki, które stanowią dokument, będący dla historii kultury, antropologii wizualnej doskonałym materiałem do dalszych analiz naukowych.

Słowa kluczowe: Tadeusz Wilczyński, Marian Raciborski, Józef Treszka, historia kultury, antropologia wizualna, Lwów.

Wstęp.

Niewiele jest osób, które dla wspólnej historii Polski i Ukrainy są bardzo istotne. Jedną z takich postaci jest zmarły 4 kwietnia 1981

r., we Lwowie w wieku 93 lat – zapomniany prawie w Polsce², a rozpoznawalny bardzo dobrze w Ukrainie – prof. dr hab. Tadeusz Wilczyński (1888–1981). Jego pogrzeb przyciągnął na Cmentarz Łyczakowski ogromną liczbę osób. Pożegnali go tak Polacy, jak i Ukraińcy, gdyż był człowiekiem niezwykle szanowanym w lwowskim środowisku naukowym³.

Ostatnie wspomnienie o nim przekazał właśnie Ukraińiec, prof. dr hab. Stefan Stojko⁴ z Instytutu Karpat Wschodnich Narodowej Akademii Nauk Ukrainy. Charakteryzując go powiedział następująco:

Był naukowcem i entuzjastą z prawdziwego zdarzenia. (...) Botanikę cenił sobie nade wszystko. Była jego miłością, sensem życia. (...) Interesował się Huculszczyzną i sądził, że należy chronić nie tylko przyrodę, ale i dziedzictwo kulturowe. Pisał o roślinności pasma Czarnohory. Pasjonowały go zabytki architektury huculskiej (cerkwie drewniane), zdobnictwo, obyczaje ludowe⁵.

Mając taki obraz, spróbujmy przybliżyć kim był Tadeusz Wilczyński?

1. Młode lata.

Tadeusz Wilczyński urodził się 27 października 1888 r. w Chotowej⁶ pod Dębicą. Rodzina Wilczyńskich miała pochodzenie chłopskie, choć jego ojciec – Feliks⁷ – był już człowiekiem wykształconym. Pracował jako prawnik w wielu miejscowościach zachodniej Galicji, a potem Małopolski. Wilczyńscy ostatecznie

² Zob. A. Środoń, *Prof. dr Tadeusz Wilczyński*, „Wiadomości botaniczne”, 1984. T. 28, nr. 1, s. 3–6.

³ Wspomnienie Tadeusza Wilczyńskiego przez prof. Stepana Stojko [w:] R. Gulko, E. Freifeld, *Główna sprawa jego życia. Pamięci profesora Tadeusza Wilczyńskiego*, „Gazeta Lwowska”, 8 lipca 1997, nr 13 (153), s. 6.

⁴ **Stepan Stojko** – ur. 1920 r. w Kroczewie. Ukraiński profesor, przyrodnik i ekolog. Zob. L. Tasienkiewicz, *Jubileusz 90-lecia prof. Stepana Stojko*, [w:] „Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich”, Nr 2/2010, Polska Akademia Nauk, Kraków 2010, s. 5–9.

⁵ R. Gulko, E. Freifeld, dz. cyt., s. 6.

⁶ Chotowa – wieś w Polsce położona w województwie podkarpackim, w powiecie dębickim, w gminie Czarna.

⁷ **Feliks Wilczyński** (ok. 1869–1920), prawnik, radca sądowy i adwokat w Bochni, Jaśle, Kętach, Krakowie.

osiedli w Bochni⁸, gdzie też Tadeusz skończył Gimnazjum⁹. Następnie, w 1908 r., rozpoczął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego, gdzie studiował botanikę pod kierunkiem wybitnego uczonego – prof. Mariana Raciborskiego¹⁰. Tadeusz Wilczyński wykazywał bardzo duże zdolności, które rozwijał pod kierunkiem swojego mistrza. Jeszcze jako student, w 1911 r. dokonuje odkrycia naukowego, na bazie którego powstaje jego artykuł, który zostaje opublikowany w lwowskim czasopiśmie „Kosmos”¹¹.

Jego wynik naukowy, dokonany w warunkach laboratoryjnych dotyczy nowej rodziny i nowego gatunku grzyba. Wilczyński następująco opisał swoje odkrycie:

W listopadzie ubiegłego roku szczepiłem na płytkach Petriego, makrocysty *Fuligo varians*, zebrane wśród odpadów grabówki w Zamarstynowie pod Lwowem, celem otrzymania słuźni. Pożywka użyta do tych hodowli zawierała tylko bezazotowe sole mineralne i 1-5 % agaru. W towarzystwie śluzowca stale rozwijały się w kulturach, obok bakterii, dwa grzyby. Jednym z nich był pleśniak *Morticella polycephala* (Coemans) i ta tworzyła liczne zarodnie już po kilku dniach. Drugi grzyb zaowocował dopiero po sześciu tygodniach, bardzo ciekawego kształtu zarodnikami.

⁸ Bochnia – miasto powiatowe w Województwie Małopolskim.

⁹ *Sprawozdanie Dyrekcji c.k. gimnazjum w Bochni za rok szkolny 1907/8*, Kraków 1908, s. 91.

¹⁰ **Marian Raciborski** (1863–1917) – botanik i paleobotanik, inicjator polskiego ruchu ochrony przyrody. W latach 1881–1891 studiował nauki przyrodnicze i medycynę na Uniwersytecie Jagiellońskim, następnie w Bonn oraz Monachium. W latach 1896–1900 odbył wyprawę badawczą na Jawę. W latach 1900–1909 pracował w Akademii Rolniczej w Dublanach. W 1909 r. został profesorem botaniki Uniwersytetu Lwowskiego, gdzie powołał Instytut Biologiczno-Botaniczny. W 1912 r. został profesorem botaniki na Uniwersytecie Jagiellońskim i dyrektorem Ogrodu Botanicznego. Zbiory muzealne zgromadzone na Jawie przekazał Muzeum Etnograficznemu w Krakowie. Znaczną część Raciborskiego zbiorów zakupiło Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie. Pozostałe zbiory rodzina Raciborskiego Instytutowi Botaniki UJ. W 1983 r. jego imieniem nazwano Górski Ogród Botaniczny przy Muzeum Tatrzańskim w Zakopanem. Zob. W. Szafer, *Marian Raciborski...*, Kraków 1968.

¹¹ Zob. T. Wilczyński, *Harpagomyces Lomnickii nowy rodzaj i gatunek z grupy Harpagomycetów*, „Kosmos, Czasopismo Polskiego Towarzystwa Przyrodników”, XXXVI, z. 3–6, Lwów 1911, s. 314–316.

Po przejrzeniu dotyczącej literatury, przekonałem się, że mam do czynienia z rodzajem i gatunkiem nowym. Dla rodzaju proponuję nazwę *Harpagomyces*, gatunek zaś poświęcam naszemu znakomitemu przyrodnikowi Maryanowi Łomnickiemu¹² i nazywam go *Harpagomyces Łomnickii*¹³.

Wilczyński, pomimo wyjazdu Raciborskiego do Krakowa, pozostał we Lwowie i związał się z założonym przez Raciborskiego Instytutem Biologiczno-Botanicznym¹⁴. Prowadził tam badania mające mu posłużyć do uzyskania stopnia doktora. Badania te jednak musiał przerwać, gdyż w 1914 r. został uprowadzony jako zakładnik przez wojska rosyjskie¹⁵. Pracę botaniczną podjął ponownie po powrocie do Lwowa i kontynuował całe życie oddając się botanice i pasjom fotograficznym i kolekcjonerskim.

2. Praca w Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie i na Połoninie Pożyżewskiej.

Od 1920 r. Tadeusz Wilczyński rozpoczął etatową pracę, jako bardzo zdolny młody uczoney w Instytucie Botaniki Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, gdzie prowadzi ćwiczenia z botaniki¹⁶. 24 lutego 1921 r. Wilczyński zostaje też przyjęty do Lwowskiego Towarzystwa Ogrodniczego¹⁷. Otrzymuje legitymację numerem 167. W Uniwersytecie Wilczyński pracuje do 1922 r. W 1922 r., nie

¹² **Alojzy Marian Łomnicki** (1845–1915), botanik, entomolog, zoolog. Od 1905 kustosz w Muzeum Dzieduszyckich. Badając Podole i Galicję odkrył ponad Zob. S. Czarniecki, *Polski Słownik Biograficzny*, tom XVIII, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, Wydawnictwo PAN, 1973, s. 340.

¹³ Zob. T. Wilczyński, dz. cyt., s. 314.

¹⁴ **Instytut Biologiczno-Botaniczny** – instytut badawczy w obrębie Uniwersytetu Lwowskiego, założony przez prof. Mariana Raciborskiego w 1909 r., którym kierował do 1912 r. Z Instytutem związani byli tacy uczeni, jak: Władysław Szafer, Jadwiga Wołoszyńska, Flora Lillienfeld, Tadeusz Wilczyński, Stanisław Fedorowicz i in. Zob. W. Szafer., *Wspomnienia przyrodnika*, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, 1973, s. 88.

¹⁵ Zob. M. Raciborski, *Przegląd czynności Komisji fizyograficznej akademickiej w ciągu lat 1914/15 i 1915/16*, [w:] *Akademia Umiejętności w Krakowie. Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej obejmujące pogląd na czynności dokonane w ciągu lat 1914 i 1915 oraz Materiały do fizyografii kraju*, t. L, Kraków 1916, s. X.

¹⁶ Zob. *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład w roku szkolnym 1920–1921*, Lwów 1921, s. 27, 33.

¹⁷ Informacja na podstawie legitymacji Tadeusza Wilczyńskiego wystawionej 24 II 1921 r.

zgadzając się z prowadzoną polityką władz wydziału, zrezygnował z pracy i odszedł z Uniwersytetu. Miejscem, które stało się dla niego ostoją było znane na cały świat Muzeum Dzieduszyckich¹⁸. Tam stał się kuratorem zbiorów botanicznych¹⁹. Była to wprawdzie praca raczej społeczna, ale dała mu możliwość realizowania swoich pasji botanicznych. Wilczyński zachował z tego czasu ważną dla kultury ukraińskiej pamiątkę, którą jest nadbitka dziełka Iwana Wjerchratskiego²⁰, wydana w języku ukraińskim w 1872 r. ze stemplem Muzeum Dzieduszyckich.

Po odejściu z Uniwersytetu Wilczyński zdaje ostatni egzamin doktorski z filozofii, co odbyło się 19 marca 1923 r.²¹. To pozwoliło mu na złożenie pracy doktorskiej, którą obronił jednak nieco później, bo dopiero 3 lipca 1926 r. Jego promotorem był prof. Seweryn Krzemieniewski²², zaś praca nosiła tytuł: „Tarczaki gnojowe ziem polskich”²³. W latach 1923-1924 Tadeusz Wilczyński zasiada w Komisji fizjograficznej, w jej sekcji botanicznej²⁴, będącej w tym czasie pod kierunkiem jego nieco starszego kolegi – prof.

¹⁸ **Muzeum im. Dzieduszyckich** – założone w 1893 r. na bazie zbiorów rodziny Dzieduszyckich. Inicjatorem powstania był hrabia Włodzimierz Dzieduszycki (1825–1889), na utrzymanie którego powołał fundusz, tzw. Ordynację Poturzycką. W początkowej działalności muzeum posiadało następujące działy: zoologiczny, botaniczny, paleontologiczny, geologiczny, mineralogiczny, prehistoryczny, etnograficzny. Zob. G. Brzęk, *Muzeum Dzieduszyckich we Lwowie i jego twórca*, Lublin 1994.

¹⁹ Zob. tamże, s. 109, 111.

²⁰ **Iwan Wjerchratskij** (1846–1919), ukraiński przyrodnik, pedagog językoznawca i pisarz. Zajmował się także językiem i kulturą Łemków. Wydał m. in. *O dialektach halickich Łemków*, Lwów 1902 r.

²¹ APA, Zaświadczenie z UJK o dokonanej przez Tadeusza Wilczyńskiego opłacie za egzamin doktorski z filozofii, rkps, 19 III 1923 r.

²² **Seweryn Józef Krzemieniewski** (1871–1945), polski profesor, botanik, fizjolog roślin. Profesor i rektor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Zob. S. Brzozowski, *Krzemieniewski Seweryn Józef (1871–1945)*, [w:] *Słownik Biologów Polskich*, Kraków 1970 r., s. 305.

²³ APA, odpis dyplomu doktorskiego Tadeusza Wilczyńskiego, mps, Lwów 3 VII 1926 r.

²⁴ Zob. *Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie*, 1924, s. XXX.

Władysława Szafera²⁵, który po śmierci prof. Raciborskiego kierował Ogrodem Botanicznym w Krakowie.

Od lipca 1923 r. Tadeusz Wilczyński rozpoczął pracę Państwowej Stacji Botaniczno-Rolniczej we Lwowie²⁶. Swoją pracę wykonywał w jej oddziale na Połoninie Pożyżewskiej²⁷, pełniąc tam funkcję asystenta. Wilczyński odbudował tam budynek stacji zniszczony w czasie pierwszej wojny światowej i doprowadził Stację do możliwości prowadzenia badań naukowych. Przez rok Wilczyński był tam asystentem, zaś od końca 1923 r. i przez następne lata pobytu na Pożyżewskiej pracuje jako adiunkt²⁸, zwany jej kierownikiem²⁹. Stację odwiedzało, prowadząc tam badania wielu uczonych polskich, ukraińskich i czeskich, o czym dowiadujemy się z Księgi Pamiątkowej założonej przez Wilczyńskiego, w której znajdują się ich wpisy³⁰. Dzieło Wilczyńskiego nadal służy nauce. Obecnie mieści się tam Instytut Ekologii Karpat Narodowej

²⁵ **Władysław Szafer** (1886–1970) – uczeń Mariana Raciborskiego, botanik, profesor i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, dyrektor Ogrodu Botanicznego UJ. Zob. M. Łańcucka-Środoniowa, H. Bukowiecki, *Szafer Władysław (1886–1970)* [w:] *Słownik Biologów Polskich*, Kraków 1970 r., s. 519–521.

²⁶ **Połonina Pożyżewska** – szczyt o wysokości 1822 m n.p.m. znajdujący się w paśmie Czarnohory na Ukrainie.

²⁷ Ogród wysokogórski Państwowej Stacji Rolniczo-Botanicznej założony został w 1899 r. W czasie zaboru austriackiego stacja badawcza na Połoninie Pożyżewskiej nosiła nazwę: „Krajowa Stacja doświadczalna botaniczno-rolnicza we Lwowie i mieściła się na ul. Badenich 7. Po zniszczeniach w czasie I wojny światowej stacja została odbudowana w 1923 r. i nosiła nazwę: „Stacja Doświadczalna Wysokogórska w Połoninie Pożyżewskiej w paśmie Czarnej Hory we Wschodnich Karpatach”.

²⁸ APA, urywek lub brudnopis maszynowy większej całości pisma do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, bez daty i miejsca, maszynopis.

²⁹ Zob. M. Woźniakowski, *Wycieczka w Czarnohorę*, [w:] „Ziemia. Dwutygodnik krajoznawczy Ilustrowany. Organ Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego”, R.XII, nr 15–16, Warszawa 1927, s. 258–262.

³⁰ Zob. T. Wilczyński, *Księga Pamiątkowej Stacji Botanicznej na Połoninie Pożyżewskiej*, [w:] B. Śmigieński, A. Ruszczak, A. Wielocha red., *Księga Pamiątkowa Stacji Botanicznej na Połoninie Pożyżewskiej. Lektura po latach*, [w:] *Plaj*, 37/2008, s. 22–65.

Akademii Nauk Ukrainy³¹. Wilczyński swoją pracę na Połoninie Pożyżewskiej zakończył w 1929 r.

W międzyczasie, jako miłośnik przyrody uczestniczył w powołaniu Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego, które to dokonało się 22 stycznia i 25 lutego 1924 r. w Zakładzie Botaniki Lasowej Politechniki Lwowskiej³². W czasie pracy na Połoninie Pożyżewskiej Wilczyński prowadził też wykłady z botaniki na Politechnice Lwowskiej na wydziale chemicznym w latach 1923–1927³³. Wilczyński przyczynił się wraz ze swoimi przyjaciółmi Piotrem Kontnym³⁴, Stanisławem Kulczyńskim³⁵ i Aleksandrem Kozikowskim³⁶ do utworzenia rezerwatu limbowego w Karpatach, który erygował abp metropolita Andrzej Szeptycki³⁷ w dobrach

³¹ Zob. J. Nesteruk, *Dzieje wysokogórskich stacji biologicznych na Połoninie Pożyżewskiej*, [w:] „Płaj. Almanach Karpacki. Półrocznik Towarzystwa Karpackiego”, 37/2008, s. 13.

³² Zob. W. Danielewicz, *Historia PTD*, www.ptd.pl/?page_id=5, odsłona: 23.11.2016 r.

³³ Zob. *Program Politechniki Lwowskiej na rok naukowy 1926/1927*, Lwów 1926, s. 125.

³⁴ **Piotr Kontny** (1895–1947), dr, polski i ukraiński pracownik naukowy, przyrodnik, publicysta, znawca Karpat Wschodnich i Huculszczyzny. Pasjonował się kulturą ludową, historią leśnictwa i fotografią.

³⁵ **Stanisław Leon Kulczyński** (1895–1975), polski profesor, botanik. Polityk – działacz polityczny Stronnictwa Demokratycznego. Rektor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. W czasie wojny był delegatem Rządu RP na wychodźstwie na Obszar Lwowski. Lwów opuścił w 1941 (wraz z Karoliną Lanckorońską). Pierwszy rektor połączonych uczelni wrocławskich po II wojnie światowej: Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej w latach 1945–1951. Zob. H. Bukowiecki, *Kulczyński Stanisław Leon (1895–1975)*, [w:] S. Feliksiak red., *Słownik Biologów Polskich*, Warszawa 1987, s. 311–312.

³⁶ **Aleksander Kozikowski** (1874–1956), profesor entomologii leśnej i ochrony lasu w WSL we Lwowie, zaś od 1919 współorganizował Oddziału Lasowego Politechniki Lwowskiej. W okresie okupacji działał jako wykładowca wśród jeńców wojennych. W 1945 przez władze sowieckie został zesłany do Krasnodonu, wyjechał do Poznania i w latach 1945–56 założył katedrę ochrony lasu na Wydziale leśnym Uniwersytetu Poznańskiego. Zob. *Aleksander Kozikowski (wspomnienie pośmiertne)*, [w:] „Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk”, nr 3/1956, s. 107–112.

³⁷ **Andrzej Szeptycki OSBM**, właściwie Roman Maria Aleksander Szeptycki (1865–1944), arcybiskup, duchowny greckokatolicki, w latach 1899–1900 biskup stanisławowski, w latach 1900–1944 arcybiskup metropolita lwowski i halicki,

metropolii greko-katolickiej na Jajku Perehińskim³⁸. Wraz z Kontnym Wilczyński starał się o ochronę przyrody Karpat Wschodnich, a zwłaszcza o ochronę kosodrzewiny, która była wyniszczana na potrzeby tworzenia olejku kosodrzewinowego³⁹.

W 1929 r. zakłada Ogród Roślin Leczniczych we Lwowie, który do dzisiaj służy studentom Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu Medycznego im. Daniela Halickiego. Tadeusz Wilczyński w dniach 29–30 maja 1931 roku bierze udział w konferencji, zwanej „Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich”⁴⁰, która odbyła się z inicjatywy Ministerstwa Robót Publicznych, a zaproszenie zostało wystosowane z Urzędu Wojewódzkiego Województwa Stanisławowskiego.

Wilczyński w czasie pobytu w Czarnohorze robi piękne zdjęcia, które obrazują wspaniałą przyrodę karpacką i jej mieszkańców – Huculów. Obrazy przyrodnicze zostają wydane w formie albumów. Pozycja *Roślinność pasma Czarnohory*⁴¹, była uważana za jedną z najciekawszych pozycji tego okresu. Zaś zdjęcia Wilczyńskiego były uznane za najbardziej precyzyjne i dobrze wykonane⁴². Fotografie Wilczyńskiego wykorzystał też w swojej

biskup kamieniecki. Zob. A.A. Zięba red. *Czcigodny Sługa Boży Kościoła katolickiego Metropolita Andrzej Szeptycki*, Kraków 1994.

³⁸ Zob. S. Kulczyński., A. Kozikowski., T. Wilczyński, *Czarnohora jako rezerwat przyrodniczy*, Kraków, „Ochrona przyrody” 6, 1926, s. 23–34, B. Fuliński, *Żywa przyroda w Karpatach Wschodnich*, Stanisławów 1938, L. Rymarowicz, *Rezerwat limbowy na Jajku Perehińskim w Gorganach*, „Płaj” 1995, nr 10.

³⁹ M. Orłowicz, S. Lenartowicz, *Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich. Protokół ankiety odbytej na zaproszenie Urzędu Wojewódzkiego w Stanisławowie z inicjatywy Ministerstwa Robót Publicznych w dniach 29 i 30 maja 1931 r.*, Warszawa 1931, ed. i red. N. Tarkowska, Kraków 2015, s. 48.

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ T. Wilczyński, *Roślinność pasma Czarnohory. Krajobrazy Roślinne Polski*, red. Z. Wóycicki, z. 17. Wydawnictwo Kasy im. Mianowskiego, Warszawa 1930 r., T. Wilczyński, [w:] *Roślinność pasma Czarnohory. Krajobrazy Roślinne Polski*, red. Z. Wóycicki, z. 18 i 19. Wydawnictwo Kasy im. Mianowskiego, Warszawa 1930 r.

⁴² Treść ulotki promującej publikację Wilczyńskiego brzmiała: „(...) obejmują jeden z ciekawszych terenów Karpat wschodnich, mianowicie pasma Czarnohory. Trzydzieści pięknych plansz obrazuje bądź całe skupienia roślinne, bądź poszczególne gatunki roślin. Wstęp, treściwie przedstawiający warunki terenowe i klimatyczne pasma Czarnohory, oraz komentarze do poszczególnych tablic opracował dr. Tadeusz Wilczyński, którego dziełem są również i zdjęcia

monografii pt. *Huculszczyzna*⁴³ Antoni Ferdynand Ossendowski⁴⁴. Wśród zdjęć, które pozostawił po sobie Tadeusz Wilczyński znajdujemy też fotografie z Stanisławem Vincenzem⁴⁵. Ten wybitny, światowej sławy pisarz wniósł Huculszczyznę do międzynarodowej literatury pięknej. Zdjęcia wykonane przez Wilczyńskiego są unikatowym świadectwem jego życia i relacji z Hucułami. Wilczyński przez wiele lat przyjaźnił się z rodziną Vincenzów i poza zachowanymi fotografiami znajdujemy w jego zbiorze także listy, które otrzymywał od Stanisława i Ireny⁴⁶ Vincenzów.

3. Powrót do Lwowa.

Od 1 października 1931 r. wrócił do pracy na Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie jako pracownik naukowy Wydziału Farmaceutycznego⁴⁷. Zawiadował – jako pełniący obowiązki kierownika – dwoma jednostkami. Była to pracownia botaniki i farmakognozji oraz Ogród Roślin Leczniczych⁴⁸ i prowadził zajęcia z botaniki i farmakognozji. Część jego zajęć odbywa się w Muzeum Dzieduszyckich, z którym Wilczyński jest nadal związany⁴⁹. Jego czas zajmuje pracą naukową i dydaktyczną, którą prowadzi w sposób bardzo praktyczny, organizując wiele wycieczek terenowych. Ten sposób pracy odziedziczył po swoim mistrzu Marianie Raciborskim.

fotograficzne. Do wstępu została dołączona wspaniała panorama Czarnohory, a tekst komentarzowy został również wzbogacony przez mniejsze fotografie. Jak wszystkie poprzednie zeszyty całość stoi na wysokim poziomie naukowym i artystycznym”, *Ulotka*, APA.

⁴³ F. A. Ossendowski, *Huculszczyzna. Gorgany i Czarnohora*, Poznań 1936, s. 227.

⁴⁴ **Ferdynand Antoni Ossendowski** (1876–1945) polski pisarz, antykomunista, działacz polityczny, dziennikarz, nauczyciel akademicki, społecznik. Zob. W. Michałowski, *Ossendowski Antoni*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XXIV, Warszawa 1979 s. 381–385.

⁴⁵ **Stanisław Vincenz** (1888–1971) dr, polski pisarz i publicysta, miłośnik i znawca Huculszczyzny. Pochowano go na cmentarzu w Pully. Po śmierci żony – Ireny Vincenzowej – 14 października 1991 r. prochy jej i Stanisława Vincenza zostały przewiezione do Polski. 14 grudnia 1991 r. złożone zostały na cmentarzu św. Salwatora w Krakowie. Zob. M. Ołdakowska-Kuflowa, *Stanisław Vincenz. Pisarz, humanista, orędownik zbliżenia narodów. Biografia*, Lublin 2006.

⁴⁶ **Irena Vincenz** (1901–1991) żona Stanisława Vincenza.

⁴⁷ Zob. ЛНМУ, spr. 17631, *Вільчинські ТADEУШ. Особова справа*, s. 37.

⁴⁸ *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1935/1936*, Lwów 1935, s. 63.

⁴⁹ Zob. tamże, s. 24.

Jednak szczególnym miejscem, któremu poświęca swój czas jest Ogród Roślin Leczniczych. Tam tworzy bazę dla przyszłych kadr medyków i farmaceutów, którzy mają stosować rośliny dziko rosnące do tworzenia lekarstw.

Wybuch II wojny światowej zastał Tadeusza Wilczyńskiego we Lwowie. Sowietzi, którzy wkroczyli do Lwowa, starali się aresztować i usuwać wszystkich niewygodnych pracowników naukowych⁵⁰. Wilczyński, który traktowany był jako nie polityczny przyrodnik nadal pozostał – z na podstawie dekretu z 01 stycznia 1940 r. – tymczasowym kierownikiem katedry farmakognozji i botaniki oraz kierownikiem Ogrodu Roślin Leczniczych najpierw Lwowskiego Uniwersytetu Państwowego, a później Lwowskiego Państwowego Instytutu Medycznego⁵¹. Od 23 kwietnia 1941 r. zostaje kierownikiem katedry farmakognozji⁵². Jego działania z tego okresu są bardzo mało jednak znane. Jednak wspomnienia ówczesnych mieszkańców Lwowa wskazują na to, że bardzo mocno angażował się w ochranianie pracowników naukowych przed prześladowaniami i deportacją NKWD. Jednym z ocalonych był dr Tadeusz Riedl⁵³, o czym dowiadujemy się od jego syna prof. Tadeusza Riedla⁵⁴, zdaniem którego ojciec, dzięki pracy u Wilczyńskiego, uniknął aresztowania⁵⁵. Riedl pisze, że jego ojciec zaczął pracę w Ogrodzie Roślin Lekarskich UJK przy Piekarskiej 52, którym na szczęście nadal kierował dr Tadeusz Wilczyński, starając się chronić zagrożonych aresztowaniem lub deportacją, na którą zresztą prawie wszyscy byli przygotowani⁵⁶.

Po wejściu hitlerowców do Lwowa i uruchomieniu kursów medycznych, Wilczyński nadal od 1941 do 1944 r. jest kierownikiem

⁵⁰ Zob. A. Redzik, *Uniwersytet w latach 1939–1946*, [w:] tenże, *Academia Militans. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie*, Kraków 2015, s. 924.

⁵¹ Zob. ЛІНМУ, spr. 17631, *Вільчинські Тадеуш. Особова справа*, s. 31.

⁵² Tamże, s. 49.

⁵³ **Tadeusz Riedl** (1889–1969) – doktor prawa, przedsiębiorca, założyciel Konfederacji Narodu Polskiego, ojciec prof. **Władysława Riedla** (1924–1990) i prof. **Tadeusza Riedla** (ur. 1933 r.). Zob. T. Riedl, *W Lwowie. Relacje*, Wrocław 1996.

⁵⁴ **Tadeusz Riedl** (ur. 1933 we Lwowie), polski profesor, entomolog i ekolog. Rektor AWF w Gdańsku (1984–1987).

⁵⁵ Zob. T. Riedl, dz. cyt., s. 130.

⁵⁶ Tamże.

Zakładu Farmakognozji i Ogrodu Botanicznego na Państwowych Farmaceutycznych Kursach Zawodowych⁵⁷. W 1942 r. Wilczyńskiemu udaje się odwiedzić rodzinę w Bochni i w Krakowie. Wyjazd ze Lwowa odbył się między 10 a 20 lutego 1942 r.⁵⁸. Z wizyty tej zostawił w zbiorze kilka zdjęć, na których zachował obraz matki Sabiny, brata Jana oraz siostr Zofii i Marii.

Po zakończeniu wojny Tadeusz Wilczyński, pozostaje we Lwowie i pracuje w Lwowskim Instytucie Medycznym. Wilczyński – decyzją Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego ZSRR, z 25 grudnia 1948 r. – uzyskuje stopień doktora nauk, który odpowiadał habilitacji. Odbyło się to na podstawie dorobku ocenionego przez komisję atestacyjną⁵⁹. Na podstawie innej decyzji z tego samego dnia, zostaje mianowany profesorem nauk biologicznych i kierownikiem katedry farmakognozji⁶⁰. W latach 1946–1950 pełni funkcję dziekana Wydziału Farmacji Lwowskiego Instytutu Medycznego⁶¹. W 1963 r., Wilczyński przyjeżdża do Krakowa i ponownie odwiedza rodzinę w Bochni. Była to już jego ostatnia wizyta w Polsce. W 1964 r. Tadeusz Wilczyński przechodzi na emeryturę i już do śmierci pozostaje we Lwowie. Tam zamieszkiwał przy ul. Czeremszyny 29.

Ostatnie lata jego życia były ciężkie, gdyż był bardzo osamotniony i żył w bardzo ciężkich warunkach. Osobą, która przybliżyła jego cierpienia i pomogła w ich ulzeniu była Dora Kacnelson⁶². Relacjonując jego słowa trzy lata przed śmiercią, Kacnelson daje taki przekaz jego woli, którą skierował do komisji, którą wezwała Dora Kacnelson. Wilczyński powiedział wtedy m. in.:

⁵⁷ Zob. Z. Albert, *Lwowski Wydział Lekarski w czasie okupacji hitlerowskiej (1941–1944)*, Wrocław 1975, s. 87. Z. Albert błędnie podaje, że Wilczyński był już w tym czasie profesorem, powielają to za nim inni badacze.

⁵⁸ Zob. ЛНМУ, spr. 17631, *Вільчинський Тадеуш. Особова справа*, s. 51.

⁵⁹ Zob. tamże, s. 7.

⁶⁰ Zob. tamże, s. 8.

⁶¹ Zob. tamże, s. 9.

⁶² **Dora Kacnelson** (1921–2003) – polska historyk, literaturoznawca i sławistka, wybitna badaczka dziejów Kresów Wschodnich i polskich zesłańców. Podają za: A. Szumański, *Dora Kacnelson. Wielka Polka z Drohobycza*, <http://www.fronda.pl/blogi/prawda-o-nobliscie/dora-kacnelson-wielka-polka-z-drohobycza,29436.html>, (Odślona: 30 XI 2016).

Krewni zmarli, ale połóżcie mnie na ziemi, na polskiej granicy, podnieście mnie polski żołnierz i zaprowadzi do polskiego szpitala, niczego więcej nie chcę⁶³.

Niestety jego wola nie została spełniona. Tadeusz Wilczyński umiera 4 kwietnia 1981 r. Zbiory Botaniczne przepisał spadkobiercy komisji fizjograficznej PAU, Instytutowi Botaniki PAN⁶⁴. Trafiły one po śmierci Wilczyńskiego do Krakowa i liczą około dziesięć tysięcy okazów roślin naczyniowych z Podola i Wołynia⁶⁵. Niewielka część zbiorów została we Lwowie. Pozostałe prywatne rzeczy przekazał rodzinie w Polsce. Jednak nie wszystko – ze względu na sprzeciw władz radzieckich – trafiło do Polski⁶⁶.

Z punktu widzenia historii kultury i antropologii kulturowej niezwykle istotna jest właśnie część zbioru, która trafiła do rodziny. Zachowały się tam nie tylko jego fotografie i dokumenty, ale także cała kolekcja negatywów jego ucznia i przyjaciela – Józefa Treszki. Jest to unikatowa kolekcja, pozwalająca ukazać kontekst kulturowy lwowskiego środowiska przyrodników od 1908 r. Ale nie tylko, gdyż Wilczyński uchronił od zniszczenia część dokumentów po Józefie Rostafińskim, Marianie Raciborskim i in. W tym roku we Lwowie zaprezentowano także zbiór medalionów, medali i plaket, pochodzących z kolekcji Wilczyńskiego, które znajdują się obecnie w Lwowskiej Narodowej Galerii Sztuki⁶⁷.

Zakończenie.

Tadeusz Wilczyński był człowiekiem, który poświęcił się nauce. Pasja botaniczna, połączona z pasją fotograficzną i

⁶³ D. Kacnelson, *Polscy naukowcy w Wilnie i Lwowie*, „Kultura”, nr 12, Paryż 1993, s. 30–47.

⁶⁴ Archiwum Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie, *Testament Tadeusza Wilczyńskiego*, mps. Lwów 19 XII 1968 r., s. 9.

⁶⁵ Zob. <http://www.botany.pl/index.php/pl/zaklady-pracownie/zaklad-systematyki/zbiory-roslin-naczyniowych> (Odsłona: 28 XI 2016).

⁶⁶ Zob. Archiwum Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie, *Pismo Konsula PRL w Kijowie do Sekretarza naukowego PAN w Warszawie*, Kijów 06 I 1981 r., s. 1. Pismo posiada błędną datę nagłówkową, która wskazywała by na to, że zostało wysłane przed śmiercią Wilczyńskiego. Liczba dzienna wskazuje jednak na to, że był to zapewne 06 I 1982 r. Przesłaną przemawiającą też za tym jest treść, w której Konsul odnosi się do pisma sekretarza PAN z dnia 30 XI 1981 r.

⁶⁷ A. Gordijewska, *Prezentacja Katalogu polskich medalionów i medali we Lwowie*, Kurier Galicyjski, 4 (248) 2016, s. 12.

kolekcjonerską dają nam obraz badacza mającego szeroki horyzont naukowy, połączony z wrażliwością estetyczną. Jego pasja, zdaje się nawet mieć równe znaczenie, jak empiryczny dorobek, który pozostawił w formie zielników.

Nie bez znaczenia jest też jego poświęcenie się dla rozwoju miasta, które stało się przez prawie siedemdziesiąt lat jego domem. Lwów zyskał dzięki niemu nie tylko zbiory, ale także wielką ilość zieleni, którą sam hodował i przekazywał na rzecz zadrzewiania i upiększania skwerów i alej⁶⁸. Dlatego też jest bardzo znaczącym fakt, że dzięki staraniom Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu Medycznego im. Daniela Halickiego, odbyła się konferencja promująca dzieło Tadeusza Wilczyńskiego⁶⁹, jak również upamiętniono go tablicą w miejscu, któremu poświęcił swoje życie, czyli na budynku Ogrodu Roślin Leczniczych przy ul. Piekarskiej 52.

Bibliografia:

1. Albert Z., Lwowski Wydział Lekarski w czasie okupacji hitlerowskiej (1941–1944), Wrocław 1975.
2. Aleksander Kozikowski (wspomnienie pośmiertne), [w:] „Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk”, nr 3/1956.
3. Brzęk G., Muzeum Dzieduszyckich we Lwowie i jego twórca, Lublin 1994.
4. Brzozowski S., Krzemieniewski Seweryn Józef (1871–1945), [w:] Słownik Biologów Polskich, Kraków 1970.
5. Bukowiecki H., Kulczyński Stanisław Leon (1895–1975), [w:] S. Feliksiak red., Słownik Biologów Polskich, Warszawa 1987.
6. Czarniecki S., Polski Słownik Biograficzny, tom XVIII, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, Wydawnictwo PAN, 1973.
7. Fuliński B., Żywa przyroda w Karpatach Wschodnich, Stanisławów 1938.
8. Gordijewska A., Prezentacja Katalogu polskich medalionów i medali we Lwowie, „Kurier Galicyjski”, 4 (248) 2016.
9. Gulko R., Freifeld E., Główna sprawa jego życia. Pamięci profesora Tadeusza Wilczyńskiego, „Gazeta Lwowska”, 8 lipca 1997, nr 13 (153).

⁶⁸ Zob. R. Gulko, E. Freifeld, dz. cyt., s. 6.

⁶⁹ Zob. *Вільчинський Тадеуш – засновник кафедри фармакогнозії і ботаніки та ботанічного саду Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького*. (До 125-річчя від дня народження): біобібліографічний покажчик / уклад. С. В. Васільєва, О. М. Кріль, М. С. Надрага; наук. ред. М. С. Надрага; Львів. нац. мед. ун-т ім. Данила Галицького, Наукова бібліотека. – Львів, 2014. – 31 с.

10. Kacnelson D., Polscy naukowcy w Wilnie i Lwowie, „Kultura”, nr 12, Paryż 1993.
11. Kulczyński S., Kozikowski A., Wilczyński T., Czarnohora jako rezerwat przyrodniczy, Kraków, „Ochrona przyrody” 6, 1926.
12. Łańcucka-Środoniowa M., Bukowiecki H., Szafer Władysław (1886–1970) [w:] Słownik Biologów Polskich, Kraków 1970.
13. Michałowski W., Ossendowski Antoni, [w:] Polski Słownik Biograficzny, Tom XXIV, Warszawa 1979.
14. Nesteruk J., Dzieje wysokogórskich stacji biologicznych na Połoninie Pożyżewskiej, [w:] „Płaj. Almanach Karpacki. Półrocznik Towarzystwa Karpackiego”, 37/2008.
15. Oldakowska-Kuflowa M., Stanisław Vincenz. Pisarz, humanista, orędownik zbliżenia narodów. Biografia, Lublin 2006.
16. Ossendowski F.A., Huculszczyzna. Gorgany i Czarnohora, Poznań 1936
17. Orłowicz M., Lenartowicz S., Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich. Protokół ankiety odbytej na zaproszenie Urzędu Wojewódzkiego w Stanisławowie z inicjatywy Ministerstwa Robót Publicznych w dniach 29 i 30 maja 1931 r., Warszawa 1931, ed. i red. N. Tarkowska, Kraków 2015.
18. Program Politechniki Lwowskiej na rok naukowy 1926/1927, Lwów 1926.
19. Raciborski M., Przegląd czynności Komisji fizyograficznej akademickiej w ciągu lat 1914/15 i 1915/16, [w:] Akademia Umiejętności w Krakowie. Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej obejmujące pogląd na czynności dokonane w ciągu lat 1914 i 1915 oraz Materiały do fizyografii kraju, t. L, Kraków 1916.
20. Redzik A., Uniwersytet w latach 1939–1946, [w:] tenże, Academia Militans. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie, Kraków 2015.
21. Riedl T., W Lwowie. Relacje, Wrocław 1996.
22. Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, 1924.
23. Rymarowicz L., Rezerwat limbowy na Jajku Perehińskim w Gorganach, „Płaj” 1995.
24. Sprawozdanie Dyrekcyi c.k. gimnazjum w Bochni za rok szkolny 1907/8, Kraków 1908.
25. Szafer W., Wspomnienia przyrodnika, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, 1973.
26. Środoń A., Prof. dr Tadeusz Wilczyński, „Wiadomości botaniczne”, 1984. T. 28, nr. 1.
27. Tasienkiewicz L., Jubileusz 90-lecia prof. Stepana Stojko, [w:] „Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich”, Nr 2/2010, Polska Akademia Nauk, Kraków 2010.
28. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład w roku szkolnym 1920-1921, Lwów 1921.
29. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1935/1936, Lwów 1935.

30. Wilczyński T., *Harpagomyces Łomnickii* nowy rodzaj i gatunek z grupy Harpagomycetów, „Kosmos, Czasopismo Polskiego Towarzystwa Przyrodników”, XXXVI, z. 3–6, Lwów 1911.

31. Wilczyński T., Księga Pamiątkowej Stacji Botanicznej na Połoninie Pożyżewskiej, [w:] B. Śmigieński, A. Ruszczak, A. Wielocha red., Księga Pamiątkowa Stacji Botanicznej na Połoninie Pożyżewskiej. Lektura po latach, [w:] Płaj, 37/2008.

32. Wilczyński T., Roślinność pasma Czarnohory. Krajobrazy Roślinne Polski, red. Z. Wóycicki, z. 17. Wydawnictwo Kasy im. Mianowskiego, Warszawa 1930.

33. Woźniakowski M., Wycieczka w Czarnohorę, [w:] „Ziemia. Dwutygodnik krajoznawczy Ilustrowany. Organ Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego”, R.XII, nr 15–16, Warszawa 1927 r.

34. Zięba A. A., red., Czcigodny Sługa Boży Kościoła katolickiego Metropolita Andrzej Szeptycki, Kraków 1994.

K. Duda. TADEUSZ WILCZYŃSKI (1888–1981) – A SCIENTIST AND PASSIONATE ENTHUSIAST

The scientific environment of Lviv in the early twentieth century was centred primarily around the Lviv University, later on Jan Kazimierz University, and produced many outstanding representatives of science. Among the employees and the students as well were both Poles and Ukrainians. Special, alas hardly known in our own time, is the story of the activities of the natural sciences, which attracted such outstanding scientists as for example Antoni Rehman, Marian Raciborski and others. A person originating from this environment – and almost forgotten in Poland – is the prominent florist, prof. Tadeusz Wilczyński (1888-1981). In 1908, Tadeusz Wilczyński commenced studies at the Faculty of Philosophy of the Lviv University where he studied natural history at the Institute of Biology and Botany under the guidance of prof. Marian Raciborski. He graduated in 1912. Beginning in 1910, Wilczyński studied the flora of the Eastern Carpathians and Podolia. These regions were most dear to him although they were not the only ones he dealt with. And in 1920 he started employment as a renowned and very gifted young scientist at the Institute of Botany of the Jan Kazimierz University in Lviv. He worked there until 1922. After leaving the University, he began work at the Dzieduszycki Family Museum as a voluntary curator of the botanical collections. He held this function until 1939. From 1923, Tadeusz Wilczyński was employed at the State Botanical and Agricultural Station in Lviv. He performed his work at its branch at Polonyna Pozyzevska. During his work at Polonyna Pozyzevska, Wilczyński also held lectures at the Lviv Polytechnic. In 1929 he establishes the Medicinal Plant Garden in Lviv, and in 1932 he returns to the Jan Kazimierz University as a researcher and holds classes in botany and pharmacognosy. He works at the University until 1939. After the war he stays in Lviv and forms the Lviv Institute of Medicine. In 1946-1950 he was the dean of the Faculty of Pharmacy of the Lviv Institute of Medicine. He died on 4th April 1981 in Lviv and was buried at the Lychakiv Cemetery. Wilczyński, being a collector and enthusiast, left after him a collection of several thousand vascular plants kept at the PAN (Polish Academy of Sciences) in Krakow, as well as

a large collection of photographs and documents depicting the period of the two decades between the world wars in Lviv and Eastern Carpathians. An essential part of Wilczyński's collection is occupied by negatives by Józef Treszka, which constitute a document being a perfect material for further academic analyses within cultural history and visual anthropology.

Key words: *Tadeusz Wilczyński, Marian Raciborski, Józef Treszka, cultural history, visual anthropology, Lviv.*

К. Дуда. ТАДЕУШ ВІЛЬЧИНСЬКИЙ (1888–1981) – ВЧЕНИЙ І ЕНТУЗІАСТ

Львівське наукове середовище початку двадцятого століття було зосереджено, насамперед, навколо Львівського Університету і подарувало багатьох видатних представників науки. Особливою і на жаль, мало відомою, на сьогодні є історія розвитку природничих наук, яка об'єднувала таких вчених як, зокрема Антоній Рехман, Мар'ян Ратиборський та ін. Людиною, яка походить з цього середовища та – майже забутою в Польщі – є видатний флорист проф. Тадеуш Вільчинський (1888-1981). Тадеуш Вільчинський в 1908 році розпочав навчання на філософському факультеті Львівського університету, де вивчав ботаніку під керівництвом проф. Мар'яна Раціборського у Інституті біології та ботаніки. Він закінчив навчання у 1912 році, а від 1910 року Вільчинський вивчав флору Східних Карпат та Поділля. У 1920 році отримав постійну роботу, як молодий учений в Інституті Ботаніки Університету Яна Казимира у Львові. Він працював там до 1922 року. Після закінчення роботи в університеті він почав працювати в Музеї Дзедушицьких. З 1923 року Тадеуш Вільчинський почав роботу на Пожижевській полонині. У 1929 році заснує Сад лікарських рослин у Львові, а з 1932 року він повертається до Університету Яна Казимира, в якості наукового співробітника. Протягом 1946-1950 років був деканом Факультету фармації Львівського медичного інституту. Він помер 4 квітня 1981 року у Львові і був похований на Личаківському цвинтарі. Вільчинський, як колекціонер і любитель залишив після себе кількатисячну колекцію судинних рослин, яка знаходиться у Польській академії наук та велику колекцію фотографій і документів, що ілюструють міжвоєнне 20-річчя Львова та Східних Карпат. У колекції Вільчинського важливе місце займають негативи Юзефа Трезки, які являють собою документ, що є відмінним матеріалом для історії культури та візуальної антропології і подальшого аналізу результатів наукових досліджень.

Ключові слова: *Тадеуш Вільчинський, Мар'ян Ратиборський, Юзеф Трезка, історія культури, візуальна антропологія, Львів.*